

ספר

שינון הלכות

על

יורה דעה

ע"ש הכתוב ושננתם שיהיו דברי תורה מחודדים בפיו
שאם ישאלך אדם אל תגמגם ותאמר לו

סימנים

קפג - ר

כט - קיא

ויסודו הוא תמצית ההלכות בטעמיהם בדרך קצרה
ממקורם מדברי הב"י והרמ"א וט"ז וש"ך כולם מקשה
אחת יחדיו יהיו תמים על ראשו והיה המשכן אחד
ונשא את משפט בני ישראל לזכרון לפני ה' תמיד

מסודר לפי סדר סעיפי השולחן ערוך הכל על מקומו יבוא
בשלוש, בתוספת ציון מקורם מהב"י או הרמ"א וט"ז וש"ך

בעזה"י החונן לאדם דעת
צבי הירש שיינברגר

שנת תשס"א לפ"ק
פעיה"ק ירושלים תובב"א

הקרמה

אם שבסייעתא דשמיא זכה דורנו להרבה קיצורים טובים ומועילים, כולם אהובים וברורים, הניחו מקום להתגדר למי שאהבה נפשו לצאת בעקבי הצאן משכנות הרועים, חיבור שיהיה שזור כולו כאחד ממקור הדברים בגמרא וראשונים שהובאו בטור וב"י, ופסק המחבר והרמ"א ונושאי כליהם הט"ז והש"ך, אשר נתקבלו דבריהם בכל בית ישראל כעמודי האש להאיר להם ללכת יומם ולילה, ועמוד הענן לנחותם הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, ועיקרי ההלכות בטעמיהן בדרך קצרה, כמקשה אחת יחדיו יהיו תמים לזכרון לפני ה' תמיד, בנוי לתלפיות כחוט השני שזורים בשרשרת אחת, כולו ממתקים וכולו מחמדים, מיוסדים על אדני פז, בציון מקור הדברים מבטן מי יצאו הדברים, ועד כמה שאפשר להעתיק מלשונם אשר דבר ה' דבר במ ומלתו על לשונם, ובעיקר יהיו הדברים לתועלת למי שלמד ההלכות בטעמיהן בב"י וש"ע ונו"כ, לשינון ולזכרון לעשות סימנים לתורה, באופן לימוד ולא רק כהכנות לבחינות, וגם למי שמחפש לברר הלכה אחת, וירט הדרך לנגדו, לבררו מהמקורות כדבעי, וגם הערוך השולחן ששזר להפליא דברי הגמרא והפוסקים מ"מ דרכו לברר הענינים ממקורם כספר לעצמו עם חידושו, וגם אינו מסודר לפי סדר סעיפי הש"ע, ולא יועיל למי שרוצה לחזור בדרך קצרה מדברי הב"י וש"ע ונו"כ.

וע"כ ראיתי לנכון לסדרם לפי סעיפי השולחן ערוך, אחת לאחת למצוא חשבון, ואף שלפעמים הסעיפים ארוכים מדאי באופן זה, ראיתי שדרך זו נכונה יותר לסדרם לפי סדר הש"ע, והלבוש כשחיבר ספר הלבושים כל דין מסודר עם טעמיו מדברי הש"ע והרמ"א, סידרן לפי סדר סעיפי הש"ע, כי כך היא דרכה של תורה, ואקוה שיהיה לתועלת.

והנה אף שלכאורה חשבתי שאולי כדאי להוסיף גם המסקנא היוצא מהאחרונים כהפמ"ג ופתחי תשובה ועוד, אבל אחרי שובי נחמתו, כי המחפש קיצורים מדברי האחרונים א"צ לדידי, והרבה ספרים נתחברו בזה, ולהרוצה בעיקר סיכום נו"כ הש"ע והרמ"א הט"ז והש"ך יצא שכתו בהפסדו, אשר על כן לא הוספתי מדברי האחרונים כי אם במקומות מועטים אשר צריכים לפשט הענין, וגם זה בסוגריים שיוכלו לדלג על ההרים, ואף שהגה"ק החיד"א בשם הגדולים בערך ספר באר היטיב התרעם על הבה"ט החדש שהדפיס רק קיצור הט"ז והש"ך ואין בהם חידוש מהאחרונים זולתם ע"ש, אבל היות שהב"י והרמ"א והט"ז והש"ך המה עמודי יסודי ההוראה, וכל האחרונים טובבים והולכים על דבריהם, ואם נוסף משאר הפוסקים זולתם הפסדנו את מטרת הקיצור לשינון וזכרון.

גע"ל כשר ומראה גרי"ן (ירוק) ובלו"א (כחול) טריפה. והקשו הט"ז והש"ך דבס"י קפח מבואר גע"ל אינו נוטה לאדמומית [ועי' מה שיישבו בזה האורח מישור יד יהודה שכיוונו לדבר אחד ע"ש]. וגם למה נשתנה מן הריאה דאמרינן להיפוך, (ואולי יש ליישב עפמ"ש בהע"ט דזה מושך לאדם וזה ללובן וצ"ע), והם כתבו שהעיקר דירוק שכשירה הכוונה ירוק הנקרא גרי"ן או בלו"א (כש"ך כתב רק בלוי"א אבל כתב ירוק ככרחי הנקרא בלו"א וכתב זה בשם הב"ח והב"ח כתב ירוק כעשבים, ומה נראה שלש"ך אין נפ"מ בין גרי"ן לבלו"א ודו"ק), ולפי"ז המעם שכשר הוא משום דלא נפל בו דמו, וע"כ אין להתיר בגע"ל.

והמעם דפוסל שינוי מראה בכוליא אף שבשאר איברים חוץ מריאה אין שינוי מראה פוסל, שאני כוליא כיון דלקותא פוסל בה ושינוי מראה הוי לקותא (ש"ך יט). ובט"ז סקמ"ז בשם רש"ל שכיון שאין נזכר בגמרא אין לאסור בשינוי מראה אא"כ הגיע עד לובן שלו, ובט"ז חולק ע"ז והמעם דסופו לקלקל הכל, אבל בלובן שבכוליא כתב הש"ך ז' בשם רש"ל דפוסל אף שלא הגיע ללובן שבו, מספק כיון שהוא בין כך לבן אין ניכר בו הלכותא דלובן ע"ש.

ט. כוליא שהאדימה כולה או מקצתה ואין בה ליחה ולא דבר רע, כשירה (ב"י בשם הרוקח ושהוא בכלל דברי בהע"ט).

י. פסק הרמב"ם שאין טריפות בכוליא של עוף, וכתב הרשב"א אף שיש לדון ולאסור, כבר הורה זקן. וכ"פ בשו"ע שאין טריפות בכוליא של עוף, והמעם בשם מהרי"ל שכליות העוף הם סגורים בעצם ואין מגיעין שם בני מעיים, וכן משמע בדברי רא"ה וכ"כ ט"ז וש"ך (זה אף למחמירין בטחול בסוף סימן מג ע"ש). וכתב ב"י בשם א"ח וממעם זה התיר הר"ש תרנגולת שנפחה כוליא שלה כביצת תרנגולת ושחורה כדיו והתיר עם בני חבורתו ע"כ.

מה. דין אם ניטל השליא. ובו ב סעיפים:

א. איתא בגמרא ניטל האם שהולד מונח בתוכו כשירה. ולפי הכלל דכל אבר שאם ניקב טריפה אם ניטל טריפה, א"כ משמע דגם בניקב האם כשר (עי' ד"מ וש"ך ב), אבל הביא בב"י בשם הרוקח שאם נימוק האם טריפה, וכתב ב"י ע"ז ואינו יודע מנין לו דסברה הוא דלא חמיר נימוק מניטל, מ"מ בניקב ס"ל לרוקח שכשר (עש"ך ג), ודעת רש"ל בב"י דלא כרוקח (ט"ז). וכתב רמ"א ויש מחמירין לאסור בניקב או נימוק ויש להחמיר אם לא במקום הפסד מרובה, ובש"ך ג בשם הב"ח דמדינא אסור בניקב או נימוק האם, ולכן